

2017. májusi mérnök évfordulók, emléknapok

5. – 110 éve született Forgó László mérnök

Budapesten született Forgó László (1907-1985) Kossuth díjas gépészmérnök, akadémikus és feltaláló. A Hő-technikai Kutatóintézetben dolgozta ki rendkívüli jelentőségű találmányát az "apróbordás hőcserélőt" és az ehhez szükséges gyártástechnológia kidolgozásában is fontos szerepet játszott. 1951-től haláláig a HŐTERV, majd az ennek jogutódjaként működő Energia-gazdálkodási Intézet főszaktanácsadója volt. Műszaki érdeklődése igen széles körű volt: foglalkozott hő-technikai gépekkel és készülékekkel, energia-racionalizálással, távfűtéssel. Találmányok, szabadalmak sora jelzi munkásságát. A gyakorlati hő-átszarmaztatás terén világszerte elismert szakembernek számított. Doktori disszertációjában a párhuzamosan kapcsolt kondenzátorcsövek légtelenítését dolgozta fel. Ilyen irányú munkásságával alapot teremtett a nagy teljesítményű, levegőhűtésű kondenzátorok méretezéséhez. Több szabadalma volt a légkondicionáló egyik alapelemének, a keverőkondenzátornak a tervezésével kapcsolatban is.

6. – 150 éve született Hoór Tempis Mór mérnök

Nagyszébenben született Hoór Tempis Mór (1867-1944) villamosmérnök, akadémikus, az elektrokémia magyar úttörője. Számos hazai és külföldi erőművet tervezett. 1908-tól, mint magánmérnök tanácsadói szakértői tevékenységet folytatott. Tudományos kutatásainak eredményeit, valamint az erőművek tervezésével és építésével kapcsolatos tapasztalatait ismertető tanulmányai különböző hazai és külföldi szaklapokban jelentek meg. Az 1910-es évektől kezdve főleg energiagazdálkodási, vízerő-hasznosítási és ipartelepítési kérdésekkel foglalkozott. 1894-től a műegyetem magántanára, 1900-tól c. ny. rk. tanára.

10. – 175 éve született Kherndl Antal mérnök

Zselizen született Kherndl Antal (1842-1919) hídépítő mérnök, akadémikus, a budapesti Műegyetem tanára. A hídépítés elmélete terén elért kutatási eredményei új irányt mutattak a statikailag határozatlan reakciójú tartók problémáinak megoldására. A grafosztatikában úttörő elméleti megállapításait (amelyekkel elnyerte 1897-ben az MTA Marczibányi-díját, 1905-ben a Mérnök Egylet aranyérmét és 1910-ben az MTA nagydíját) többek között a II. világháború előtti Erzsébet-híd építkezése igazolta, amelynek tervezését részben ő vizsgálta felül. A Magyar Mérnök- és Építész Egylet egyik alapítója, titkára (1869–70), majd tiszteleti tagja, az Országos Középítési Tanács alelnöke (1906–14) volt.

15. – 120 éve született Winter Ernő mérnök

Győrött született Winter Ernő (1897-1971) vegyész, az elektroncső gyártás kutatómérnöke, közel száz találmányi szabadalom kifejlesztője. Az Egyesült Izzó kutatólaboratóriumában kifejlesztette a közvetett fűtésű katódot, valamint több eredeti elektroncső konstrukciót. Az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság alapító tagja volt.

16. – 175 éve született Feketeházy János mérnök

Vágsellyén született Feketeházy János (1842-1927) mérnök, neves hídépítő. Tanulmányait a bécsi, majd a zürichi műegyetemen végezte. 1866-ban gyakornokként részt vett a wien-stadlauer Duna-híd tervezésében.

A kiegyezés után hazatért, s 1873-tól a MÁV igazgatóságának munkatársaként működött. 1892-ben MÁV-főmérnöki rangban nyugalomba vonult. 1922-ben szülőfalujába költözött és ott élt haláláig. Különösen a vasszerkezetek tervezése terén végzett nemzetközi viszonylatban is számottevő munkát. 1912-ig valamennyi MÁV-híd az ő tervei alapján épült. Kiemelkedő alkotásai a budapesti Ferenc József-híd (Szabadság-híd), a fiumei forgóhíd, a Keleti pályaudvar, az Operaház és a Fővámház tetőszerkezete. Ő volt a szegedi Tisza-hídnak is a tervezője, melyet a francia Eiffel-cég építtette meg. Külföldön is elterjedtek vasúti mozdonyfordító korongjai és hadászati hídszerkezetei.

17. – 18. – 19. – Távközlés, az internet és a tömegtájékoztatás világnapjai

A távközlési világnapot annak emlékére tartják, hogy 1865. május 17-én Párizsban húsz ország képviselői aláírták a Nemzetközi Távíró Egyezményt. A technika fejlődése nyomán 1925-ben megalakult az International Telecommunication Union (ITU). A genfi székhelyű ITU 1947-től immár az ENSZ szakosított szervezete. Az internet világnap május 18-án van, a tömegtájékoztatás világnapja május 19-én zárja világszerte az idei megemlékezéseket.

17. – 200 éve született Irinyi János vegyész

Erdélyben, a Bihar megyei Albison született Irinyi János (1817-1895) vegyész-feltaláló, a zajtalanul gyúló foszforos gyufa megalkotója. 19 évesen, 1836-ban szabadalmaztatta a robbanásmentes biztonsági gyufára vonatkozó újítását. Pesten megalapította az első „gyújtófák gyára”-t, tankönyveket írt és jelentős szerepet vállalt a magyar kémiai szaknyelv kialakításában is. A szikes talajok gipsszel történő javítása is az ő elgondolásai alapján kezdődtek.

18. – 120 éve született Benedikt Ottó mérnök

Budapesten született Benedikt Ottó (1897-1975) villamosmérnök. Benedikt szervezte meg az MTA Automatizálási Kutatóintézetét. Ő dolgozta ki a róla elnevezett Benedikt-motor működését, amely egy ötvenperiódusú, önműködően kompenzáló, egyfázisú kommutátoros motor, amelynek továbbfejlesztett változatát a vasúti vontatásban, a daru- és szerszámgépek meghajtására használták.

25. – 130 éve született Vígh Bertalan mérnök

Nagykállón született Vígh Bertalan (1887-1959) gépészmérnök, felső-ipariskolai, majd a mechanikai és elektromos-ipari szakiskolai tanár. Nyugdíjazása után a BME előadója volt, emellett elektro-ipari szaktanfolyamokat vezetett. Nevéhez fűződik a bp.-i Tavaszmező utcai első villamos-ipari szakiskola, ill. a közép- és felsőfokú villamos-ipari szakoktatás megszervezése.

25. – 90 éve született Marx György fizikus

Budapesten született Marx György (1927-2002) Kossuth-díjas fizikus, akadémikus, egyetemi tanár, több nemzetközi szervezet meghatározó alakja. Tudományos munkássága során a részecskék és az atommag fizikájával, asztrofizikával és más, az elméleti fizika körébe tartozó kérdéssel foglalkozott. Ő fedezte fel a leptontöltés megmaradását, s kidolgozta a Föld és a Nap neutrino-sugárzásának elméletét. Beszélgetés Marslakókkal című munkája 1992-ben, A marslakók érkezése című műve pedig 2000-ben jelent meg.

30. – 160 éve született Alexander Béla röntgenológus

Késmárkon született Alexander Béla (1857- 1916) röntgenológus, a röntgensugarak terápiás és diagnosztikai céllal történő felhasználásának egyik első magyarországi szaktekintélye. 1909-től a budapesti egyetemen a radiológia magántanára, 1910-től a radiológia első magyar egyetemi tanára. 1896-ban elsőként alkalmazta a röntgensugarat terápiás és diagnosztikai célra. 1906-tól a Budapesti Központi Röntgenlaboratóriumot vezette, s itt dolgozta ki az ún. relief-technikát. A csontfejlődésre, a mozgásokra vonatkozó röntgenvizsgálataival nemzetközi hírnevet szerzett. Tiszteletére emlékérmeket alapítottak. 1967 óta a Radiológiai Intézet az ő nevét viseli.

30. – 125 éve született Lévai Pál mérnök

Budapesten született Lévai Pál (1892-1957) gépészmérnök, a híradástechnika kiváló hazai művelője. Irányításával a telefontechnika több nagy jelentőségű berendezését dolgozták ki, többek között az ikertelefont, a szelektoros társvonalrendszert, a párhuzamos mellékállomás-rendszert, több automatikus központot. Nagy műveltségű egyéniségként a műszaki nyelvünket több új elnevezéssel, pld. hangszóró, ikertelefon stb. gazdagította.

31. – 160 éve született Gothard Jenő csillagász

Szombathely-Herényben született Gothard Jenő (1857-1909) csillagász, műszerkészítő, aki csillagvizsgálót alapított Herényben. Jelentős eredményeket ért el a csillagok fényképezésében, színeképük kutatásában.

31. – 180 éve született Tolnay Lajos mérnök

Pesten született Tolnay Lajos (1837-1918) mérnök. 1872-ig vasútépítő mérnökként dolgozott. Ekkor a Magyar Állam Vasutak (MÁV) igazgatóságának vezetőjévé nevezik ki. 1885-ig áll a MÁV élén; ebben az időszakban épülnek ki Magyarország legfontosabb vasútvonalai. 1906-ban a Székesfővárosi Közmunkák Tanácsának elnökévé választották.

Felhasznált irodalom:

- *Évfordulóink a műszaki és természettudományokban – MTESZ Tudomány- és Technikatörténeti Bizottsága sorozatának kötetei*
- *História – Tudósnaptár - Természettudósokhoz kapcsolódó évfordulók - <http://tudosnaptar.kfki.hu/historia/>*
- *Mérnökök évfordulói 2017-ben – Magyar Mérnöki Kamara (www.mmk.hu) Történeti Bizottsága*
- *Nagy Ferenc szerk.: Magyar tudóslexikon A-tól Zs-ig – 1997. – BETTER – MTESZ – OMIKK*
- *Kenyeres Ágnes szerk.: Magyar Életrajzi Lexikon I-IV. – 1967-1990. – Akadémiai Kiadó*
- *Egyéb életrajzi és műszaki források*

Készítette: Sipos László József villamosmérnök, minőségügyi szakmérnök